

Kolektiv onomastiků:

Ž. Dvořáková (Praha) 17, R. Šrámek (Brno) 1, R. Volejník (Praha) 2, S. Wojnarová (Praha) 3, M. Zirhutová (Praha) 1

ONOMASTICKÉ ZPRÁVY A POZNÁMKY**I. INDOEVROPSKÁ ONOMASTIKA
(mimo slovanskou)****1. Skandinávská onomastika**

Namn och bygd. Tidskrift för nordisk Ortsnamnforskning, roč. 105, 2017, 194 s., ISSN 0077-2704

Toto číslo uspořádali Staffan Nyström, Eva Nymanová a Inge Særheim (nová redakce).

Thorsten Andersson (Uppsala) se ve svém příspěvku zabývá názvem vesnice *Öninge* v jižním Švédsku (v oblasti Östergötland východně od jezera Vättern). Vesnice se původně skládala ze dvou samostatných částí oddělených údolím. Na základě historických pramenů a map se ukázalo, že tudy kdysi protékal potok a okolo něj byly mokřiny. To bylo motivací pro pojmenování těch, kdo na těchto výše položených částech bydleli, starošv. **øningar* (,ostrované‘), což postupně dalo vzniknout i názvu vesnice starošv. *Øninge* (s. 7–13).

Per Vikstrand (Uppsala) se věnuje výkladu jména starobylého osídlení *Gudhem* ve Västergötlandu (jihozápadní Švédsko). Jméno je dáváno do souvislosti lokalitou *Gudme* (**Gudhem*) na ostrově Fyn (Dánsko), jednou z nejvýznamnějších památek doby železné. I v *Gudhemu* (Švédsko) se nachází pohřebiště z tohoto období, a jméno je tedy zkoumáno v onomastickém a archeologickém kontextu. Autor zvažuje teorii, zda se jedná o sekundární jméno vytvořené ze složeniny **gudhem* (pragerm. **godahaimaz*), ale na základě okolních toponym se nakonec kloní k tomu, že jde o jméno, které obsahuje velmi starý a častý topoformant *-hem* ,sídlo, domov‘, a zároveň se patrně jednalo o místo, kde žil někdo ,z vyšší vrstvy“, protože především u členů královské rodiny bylo časté odvozovat svůj původ od pohanských bohů (*gud* ,bůh‘) (s. 15–37).

Lennart Hagåsen (Uppsala) rozebírá na základě hláskových změn vznik a vývoj jména farnosti *Ilso* v Hälsinglandu (východní část středního Švédska),

jehož nejstarší záznamy ze 16. století se vyskytují v podobě „y *ighelbode*“ (v *ighelbode*). Hagåsen předpokládá, že první část jména vznikla se starošv. **Ighil*, které koresponduje se slovem *igel* ‚píjavice‘, a jméno patrně vzniklo z mužského příjmi označujícího někoho, kdo se choval paraziticky a koho bylo těžké se zbavit, ale v jiných lokalitách i někoho, kdo byl vytrvalý a pracovitý. Ke zkrácení původní podoby jména došlo patrně kvůli použití předložky *i*, v‘, „i **Ighilsbodha*“ (s. 39–49).

Olof Holm (Stockholm) zkoumá oikonyma *Hälle* a *Hällne* v Jämtlandu (střední Švédsko). *Hälle* se vyskytuje jako jméno vesnice a opuštěného dvorce, *Hällne* jako jméno vesnice. Ve středověkých pramenech byla všechna tato místa uváděna jako *Haendla* (pl.), které souvisí se starošv. **haendil* (mas. ‚něco podobného ruce‘) rekonstruovaným na základě pěti toponym v jižním Švédsku. Autor se domnívá, že jámtlandská toponyma vznikla metaforicky, na základě skalního útvaru, bludného balvanu, nebo nerovného povrchu kamene či vrcholu připomínajícího ruku a prsty (s. 51–70).

Birgitta Roeck-Hansenová (Stockholm) popisuje souvislost mezi toponymy *husaby* (‚královský dvorec‘) v jižním Švédsku a zpracováním železa v době železné a raném středověku. Vesničky a dvorce, které dnes mají jméno tohoto typu (*Husby*, *Husaby*, *Huseby*, *Hossmo*) byla místa centralizované moci a sloužila jako administrativní centra a místa pro výběr daní (naturálií). Tato jména jsou v jižním Švédsku (konkrétně ve Smålandu) cizím prvkem, který přišel ze středního Švédska – Svealandu, oblasti patřící Sveům. Archeologické nálezy, které pocházejí z doby bronzové a starší doby železné, a dochovaná toponyma, která lze datovat do raného středověku, svědčí o diskontinuitě osídlení. Na počátku 6. století došlo k vyliďnění oblasti v důsledku klimatické katastrofy, která měla vliv na získávání obživy. Toho využili Sveové ze středního Švédska a oblast postupně kolonizovali. Kromě dovednosti zpracování železa (v oblasti je doloženo od mladší doby železné a železo bylo získáváno z jezer a rašeliňišť a zpracováno v pecích) s sebou přinesli i toponyma běžná pro střední Švédsko. O rostoucím vlivu Sveů pak svědčí i fakt, že do konce 9. století osídlili celé východní pobřeží jižního Švédska (s. 71–83).

Simon Karlin Björk (Uppsala) přispívá k rekonstrukci staré slovní zásoby na základě toponym a antroponym. Vychází z výzkumu praseverského osobního jména **Saiwi-harjaz* (staroisl. *Sævarr* / *Sióvarr*), které patrně vzniklo z apelativa s významem ‚mořský válečník‘. S tím souvisela toponyma obsahující prvek *-lev*, *löv*, který vyjadřoval vlastnictví (získané dědictvím) a který se v toponymech spojoval s osobním jménem, ale právě u jmen typu *Sörslöv* i s apelativem. Autor studie se zabývá konkrétně jménem ostrova *Särsö*, které interpretuje jako „ostrov, který patří nebo je jinak spojovaný s mořským válečníkem“, a došel k závěru, že výskyt osobních jmen v názvech ostrovů je ojedinělý a je proto velmi pravděpo-

dobné, že první část názvů obsahuje apelativum, což podporuje rekonstrukci praseverského slova **saiwiharjaz* (s. 85–90).

Inge Særheim (Stavanger) vychází z korpusu mikrotoponym na pobřeží jihozápadního Norska a věnuje se pobřežním útvarům, konkrétně těm jménům, která nejsou složená a neobsahují žádné topografické apelativum. Tato jména většinou slouží námořníkům jako varování. Některá z nich mohou být metaforická, např. *Kniven* (,núž‘, o nebezpečné mělčině s ostrými kameny) nebo *Kverna* (,mlýn‘, podle zvuku vln). Další vznikla ze sloves, která popisovala určitý jev, na který si námořníci museli dávat pozor, např. *Springaren* (od *springa* ,běžet, skákat‘, které odkazuje k náhle se lámajícím vlnám). Jiná jména obsahují označení domácích zvířat, tzv. tabuová slova, která se podle místní tradice a pověry na moři nesměla používat. I tato jména označují nebezpečná skaliska. Stejně tak má negativní konotace jméno *Kjerringa* (,ženská, stařena‘), které označuje nebezpečné skály v moři a souvisí s rybářskou pověrou, že ženy (na moři) přinášejí neštěstí (s. 91–108).

Maria Löfdahlová (Göteborg) zkoumá jazykový prostor kolem tržiště *Bellevue*, které se nachází v severovýchodním Göteborgu. Tento prostor je v současnosti multikulturní a vícejazyčný a autorka se jím zabývá především z hlediska teritoriality a multimodality (způsob zpracování jmen v textu, např. barva, velikost, pozice, ilustrace) a zaměřuje se na komerční jména (názvy obchůdků, různých podniků) a na jména náboženských spolků, která vznikla z antroponym a toponym. V případě podniků jsou jména zaměřena na zákazníka a signalizují, o které aktivity jde, případně co je na prodej. Podle autorky mají jména symbolickou hodnotu a jsou důležitá při vytváření identity dané oblasti a komunity, protože se podílejí na vymezení samotného prostoru oblasti a vzniku jakési kolektivní identity a stejně tak na jejím neustálém dotváření a přetváření, které souvisí s diskurzem moci a kontrolou daného prostoru, protože se tím jazyk zviditelňuje. Nejčastější jsou zde arabština, kurdština, somálština a švédština. V malém prostoru Bellevue se vyskytují čtyři mešity, kde naprosto převažuje arabština, a švédština je zde používána jako „lingua franca“ pro ty, kdo arabsky neumí. Podle autorky to naznačuje, že se této skupině podařilo získat vyšší stupeň teritorializace než ostatním (s. 109–132).

Zbytek čísla je věnován zprávám ze skandinávské onomastiky, drobným příspěvkům a recenzím. – S. Wojnarová

2. Skandinávská onomastika 2

Namn och bygd. Tidskrift för nordisk Ortsnamnforskning, roč. 106, 2018, 206 s., ISSN 0077-2704

Irena García Losquiñová (Alicante) se ve svém článku zabývá výskytem topoformantu *bec*, který pochází ze starosev. *bekkr* ,potok, říčka‘. Autorka se sna-

Ži zjistit, zda geografická distribuce a etymologie těchto toponym ve španělské Galicii je stejná jako u toponym v Anglii a Normandii, což by dokázalo existenci toponym skandinávského původu na Iberském poloostrově v důsledku viking-ských expanzí. V Galicii může být tento formant chápán dvojím způsobem, buď na základě uvedeného staroseverského slova, nebo na základě prerománského kořene **bicc* ‚vrcholek‘ souvisejícího s prakeltským **becc*, **bicc*, **picc* ‚vrchol hory; zobák‘. V současné galicijštině se používá slovo *bico* ‚políbit; zobák‘ a pokud se vyskytuje v toponymech, odkazuje k horizontálním nebo vertikálním výběžkům. Autorka prozkoumala místa výskytu všech toponym, která pravděpodobně obsahují topoformant *bec*, a zjistila, že se jich naprostá většina (98 %) vztahuje k proudící vodě, což potvrzuje původ ze starosev. *bekkr*. Toto je zároveň potvrzeno tím, že se toponyma vyskytují u významnějších vodních toků a jejich přítoků, a ukazují tak spojitost s mořem, a tedy i Vikingy (s. 5–32).

Mathias Strandberg (Göteborg) představuje novou interpretaci jména *Arlöv* v jižním Švédsku, původně vesnice a nyní části Malmö. Podle předchozích výkladů jméno vzniklo ve staré dánštině jako genitivní tvar (*Ara*) osobního mužského jména *Ari*, nebo z apelativa staré východní severštiny **arth*, které je příbuzné s apelativem ve staré západní severštině *qrð* (‚co roste, úroda, obilí‘). Oba tyto výklady jsou podle autora problematické, protože s ohledem na záznam jména v podobě *Arleue* z roku 1120 by *-a-* a *-th-* v tomto případě zanikly příliš rychle. Podle Strandberga vychází etymologie jména ze staré dánštiny a jméno vzniklo z genitivního tvaru *ār* (starodán. *ā* ‚řeka‘). Toto souvisí s řekou *Sege*, která místem protéká, přičemž dlouhé *ā* bylo v důsledku skládání zkráceno. Tento výklad je v souladu s topografií místa i historickými záznamy jména (s. 33–41).

Mats Wahlberg (Uppsala) rozebírá složená toponyma obsahující osobní jména (ne příjmi) a formanty *-bodha*, *-bol* a *-bordh* v oblasti Upplandu (východní část středního Švédska). Tvar *-bodha* je tzv. ‚toponymická plurálová forma‘ (ortnamnspluralis) starošvédského *bodh*, které označovalo ‚přístřešek, seník, salaš‘ (většinou stály v blízkosti louky a příležitostně byly využívány k přespávání). Postupně byla půda okolo kultivována a místo bylo osídleno permanentně. Jména původně odkazovala k osobě, která se na půdě usadila, a většina těchto jmen je tvořena právě z osobních jmen, nebo apelativ označujících povolání. Vzhledem k tomu, že se tato toponyma objevují i s topoformantem *-bol*, který označuje ‚farmu, osídlení, osadu‘, byla do studie zahrnuta i tato, a to spolu s dalším topoformantem *-bordh* (‚půda ponechaná stranou pro (podporu) někoho či něčeho‘), který se vyskytuje zřídka a bývá někdy zaměňován s topoformantem *-bol*. Z celkového počtu 333 jmen doložených od poloviny 16. století se autorovi podařilo identifikovat 184 různých osobních jmen, která ve středověkých pramenech této oblasti ani celého Švédska nejsou zdokumentována vůbec, nebo jen velmi špatně. Z tohoto počtu jich jen čtrnáct může být s jistotou označeno jako ženská a pouze pětina

všech je tvořena jmény z křesťanské tradice nebo pochází z německého či jiného evropského jazyka, což je překvapivě malý počet vzhledem k tomu, že toponyma vznikla v době, kdy bylo používání jmen pocházející z křesťanské tradice rozšířeno. V některých případech je dokonce možné tyto osoby v historických dokumentech identifikovat a na tomto základě určit, že tento typ jmen začal být běžně užíván nejpozději na konci 14. století (s. 43–81).

Inge Særheim (Stavanger) se i nadále věnuje tématu jmen pobřežních útvarů. Tentokrát se zaměřuje na názvy obsahující označení domácích zvířat, která jsou použita pro pojmenování skalisek na norském pobřeží. Tato jména byla často metaforická, vytvořená na základě tvaru daného místa, nicméně skutečnost, že některá z nich jsou spojena s místy pro plavbu nebezpečnými, naznačuje, že zahrnují i jiné charakteristiky. Některá jména mohou být spojena s pojetím domácích zvířat jako tabuových slov a použitím noa výrazů (zástupné, „přijatelné“ výrazy). Slova označující zvířata (domácí i divoká) byla (stejně jako mnoho dalších slov) mezi pobřežními rybáři tabuová a platil přísný zákaz je na moři používat, protože mohla přivolat neštěstí. I když tato jména reprezentovala něco, co bylo rybářům známé (zvířata z jejich vlastních farem), byla zároveň spojena s nebezpečným prostředím a skrytými silami pod hladinou moře, něčím nepředvídatelným. Taková jména sloužila námořníkům jako varování na místech, kde bylo nutné se plně soustředit. Distribuce těchto jmen i na ostrovech v severním Atlantiku (Shetlandy, Orkneje, Hebridy, Man), které byly kolonizovány Vikingy, ukazuje, že tento typ pojmenování byl pevnou součástí staroseverské kultury a tradice. Z některých jmen, která autor rozebírá, se však dá usuzovat, že tento typ pojmenování pochází už z doby železné (s. 83–100).

Joost Robbe (Aarhus) zkoumá vznik toponyma *Vierdiget*, které označuje zbytky hráze postavené z mořských řas v městečku Dragør na dánském ostrově Amager. Etymologie tohoto jména může sloužit jako doklad pro to, odkud přesně přišli v 16. století přistěhovalci z Nizozemí (Beneluxu). V předchozím výzkumu bylo slovo *vier* identifikováno jako nizozemské *wier*, nicméně je stále nejasné, odkud přesně je, zda z provincie Holland (Nizozemsko), nebo z provincie Flandry (Belgie), kde se také mluví nizozemsky. Podle jedné z posledních teorií by se mělo jednat o Flandry, nicméně ani z historických slovníků ani administrativních dokumentů se nepodařilo doložit, že by se slovo *wier* nebo fenomén hrází z mořských řas ve Flandrech objevovaly. Oboje však bylo běžné v provincii Holland, což dokazuje, že přistěhovalci přišli právě odtud (s. 101–107).

Staffan Nyström (Uppsala) se věnuje vývoji jména business parku ve městě Väsby (mezi Stockholmem a Uppsalou), který byl původně pojmenován *InfraCity*. S postupným vývojem se však charakter místa změnil na rezidenční a obchodní, což vedlo majitele k zažádání o změnu jména a místní úřady zvolily jméno *Bredden*, které se v této oblasti dříve používalo pro usedlost a doposud se objevuje v někte-

rých urbanonymech dané lokality. *Bredden* souvisí buď s podstatným jménem *bredd* ‚šifka‘ (z adj. *bred* ‚široký‘), které se někdy vyskytuje i jako označení široké zátoky, nebo s podstatným jménem *brädd* ‚okraj, kraj‘. Autor toto jméno porovnává s dalšími tohoto typu, která se ve Švédsku vyskytují, a na základě lingvistických a kulturních dokladů se domnívá, že jméno by se mělo psát *Brädden*, protože vyjadřovalo lokalizaci objektu (první osídlení v této oblasti se nacházelo na hřebeni), nicméně psaná podoba *Bredden* je v současnosti preferovaná z praktických důvodů, protože jméno se už vyskytuje v názvech zastávek, ulic, ukazatelů apod. (s. 109–117).

Autorem dalších dvou textů je **Svante Strandberg** (Uppsala). Jeden je věnován vzpomínce na finského spisovatele, překladatele a filologa Larse Huldéna (1926–2016), který se zabýval především nářečím a toponymy švédskojazyčných oblastí Finska. V druhém textu vzpomíná na Thorstena Anderssona (1929–2018), který se zasloužil o rozvoj švédské onomastiky.

Následuje přehled událostí ve skandinávské a finské onomastice, drobné příspěvky a recenze. – S. Wojnarová

3. Italská onomastika

**Rivista Italiana di Onomastica (RION), roč. 26, 2016, č. 1, 189 s.,
ISSN 1124-8890**

Toto číslo časopisu obsahuje třináct studií a statí. Nejprve **A. Rossebastianová** (Turín) zkoumá odraz pojmů „válka“ a „mír“ v italské antroponymii ve 20. století (s. 15–31). Poté se **M. A. Rateau** (Mauzac-et-Grand-Castang) a **W. Van Langendonck** (Lovaň) věnují některým francouzským jménům osad a vnímání jejich slovtvorných částí jako „konvenčních“ nebo „nekonvenčních“ (s. 33–49). **Zs. Fábriánová** (Budapešť) srovnává systém antroponym v italštině a maďarštině (s. 51–64). **E. Györffyová** (Debrecín) rozebírá metodu mentálního mapování v socio-onomastice a jeho využití u toponym (s. 65–78). **E. Papaová** (Turín) píše o jménech výrobků spjatých s italským vynálezcem a podnikatelem A. Olivettim (s. 79–100). **D. Felecanová** (Baia Mare) probírá definování aspektů a taxonomie v případě názvů rumunských obchodních značek (s. 101–110). **A. Galkowski** (Lodž) referuje o (ne)konvenčnosti v historické a současné chrématonymii (s. 111–124). **F. Franceschini** (Pisa) představuje „hru jmen“ v díle *Královská hra* italské autorky C. Sereniové (s. 125–144). **L. Morlino** (Florence) se zabývá případem nářeční depropriálnosti u terstského apelativa *pacuvio* (s. 145–154). **L. Terrusi** (Bari) rekapituluje období let 2006–2015 v italské literární onomastice (s. 155–162). **R. Randaccio** (Cagliari) se zamýšlí nad jménem-eufemismem *Cambronne* (s. 164–170) a **A. Rossebastianová** nad původem příjmení *Litizzetto* (s. 171–176). Nakonec **E. De Albeniis** (Perugia) popisuje toponymické změny na italské dálnici Autosole (A1) (s. 177–187). – R. Volejník

II. SLOVANSKÁ ONOMASTIKA (mimo českou)

4. Monografie ze slavistické konference

A. Kołodziej – T. Piasecki (eds.), *Słowiańszczyzna dawniej i dziś – język, literatura, kultura. Monografia ze studiów slawistycznych III. Nakladatelství Pavel Mervart, Červený Kostelec 2017, 550 s., ISBN 978-80-7465-322-3*

Tato kolektivní monografie obsahuje 41 příspěvků z mezinárodní vědecké konference nazvané „Słowiańszczyzna dawniej i dziś – język, literatura, kultura“, která se konala 16.–17. března 2017 ve Vratislavi. Jedná se o třetí díl stejnojmenného sborníku (první díl vyšel v roce 2013, druhý v roce 2015), který opět přináší celou řadu témat týkajících se jak jednotlivých slovanských zemí a jazyků, tak otázek obecně slavistických.

Kniha je rozdělena na tři hlavní části (Jazyk, Literatura a Kultura). Onomastickým tématům se věnuje pět příspěvků, uvedených v první (tj. jazykové) části sborníku: **M. Harvalík** (Praha) a **I. Valentová** (Bratislava) se ve svém společném článku zabývají způsoby, možnostmi a problémy využití synchronního českého a slovenského anoikonymického materiálu v historické dialektologii (s. 125–135). **J. Hladký** (Trnava) se věnuje synchronním a diachronním aspektům slovenské hydronymie ve slovanském kontextu (s. 137–148). **A. Kołodziejová** (Vratislav) ve svém příspěvku zkoumá pragmatický aspekt motivace vzniku městských zoonym v západoslovanských a jihoslovanských jazycích (s. 157–168). **M. Mocarz-Kleindienst** (Lublin) přibližuje nejnovější trendy v překladu názvů filmů z ruštiny do polštiny a naopak (s. 185–196). **A. Závodný** (Trnava) se zabývá rekonstrukcí a výklady motivace některých středověkých toponym na jihozápadním Slovensku z hlediska současného výzkumu (s. 307–317). – M. Zirhutová

5. Monografie o slovanských toponymech z oblasti Předního Pomořanska, Meklenburska a Holštýnska

T. Białecki – A. Chludziński, *Słowiańskie nazwy geograficzne w Niemczech. Cześć Ia: Pomorze Przednie (bez Rugii), Meklemburgia i Holsztyn. Wydawnictwo JASNE: Szczecin – Pruszcz Gdański 2018, 198 s., ISBN 978-83-65703-09-05*

Tadeusz Białecki a Andrzej Chludziński sestavili slovník slovanských toponym z oblasti Předního Pomořanska (bez Rujany), Meklenburska a Holštýnska. V úvodu se stručně zabývali místním slovanským osídlením, specifičností polabštiny a pomořanštiny a různými děleními toponym (dle pojmenovávaného objektu, nebo podle strukturně-gramatických kritérií), shrnuli dosavadní stav bádání a oblast ukázali na přehledných mapách. Samotný slovník pak obsahuje jména místní i pomístní, někdy se vztahující i k již zaniklým objektům. Jak autoři zdůrazňují, jedná se pouze o výběr, a to jmen nejzajímavějších a nejreprezentativnějších.

Slovník hnízduje, takže pod jedním heslem je možné nalézt několik objektů, jejichž jména mají podobnou etymologii. Každý objekt je přesně lokalizován (někdy jsou u hesel i fotografie a mapy). Hesla obsahují historické doklady, etymologický výklad i odkaz na použitou literaturu. Na konci slovníku je index. Do budoucna jsou plánovány další díly, a to „Rujana (část Předního Pomořanska“ a „Braniborsko a Sasko“. – Ž. Dvořáková

6. Další číslo polského časopisu *Onomastica*

Onomastica, roč. 62, 2018, 369 s., PL ISSN 0078-4648

Šedesátý druhý ročník polského časopisu *Onomastica* přinesl 14 studií v rubrice „Rozprawy a články“, 2 příspěvky v rubrice „Z onomastického bádání v Polsku i ve světě“, 9 recenzí (včetně referátu E. Jakus-Borkowé o 58. ročníku AO), 2 zprávy z konferencí a vzpomínku na zesnulého E. Brezu (1932–2017) a L. Dimitrovovou-Todorovovou (1946–2018).

M. a P. Grafovi (Poznaň) poukázali na to, že je v literární onomastice stále opomíjena poezie a že popsání funkce vlastních jmen v literárních textech vycházejí především z prózy. Na analýze básní Bruna Jasiěnského ukázali možný metodologický přístup založený na Waldenfelsově konceptu „fenomenologie cizince“ (s. 15–31). I příspěvek **A. Siwiece** (Lublin) se týkal literární onomastiky, konkrétně díla Marka Słyka „W barszczu przygód“ (s. 33–55). Motivačně funkční analýzou antroponym v deníku Andrzeje Urbana, sedláka z podkarpatské oblasti, se zabývala **E. Oronowicz-Kida** (Řešov). Deník vyšel poprvé v roce 1936 a obsahuje množství oficiálních i neoficiálních antroponym (s. 57–71).

W. Włoskowicz (Krakov) se ve své teoretické studii věnoval problematice standardizace onomastické terminologie ve vztahu ke studiu pojmů či koncepcí (s. 73–98). **M. Rutkowski** (Olštýn) se zamýšlel nad možnostmi využití internetu při výzkumu vlastních jmen. V souvislosti s tím používal termín mediionomastika, tj. věda zabývající se proprii v médiích (s. 99–112). **A. Myszková** (Řešov) se zaměřila na problematiku terminologie ve vztahu k honorifikačním („pamětním“) názvům ulic, které mají deiktickou a kulturní funkci (s. 113–128).

E. Rudnicka-Fira (Krakov) se zabývala kulturními, sociálními, historickými a náboženskými aspekty u křestních jmen dáványch dnes dětem v Přemyšli (s. 129–144). **J. Kobylńska** (Krakov) analyzovala mnišská jména dominikánů uvedených v registru vsi Kasina Wielka v 17. a 18. století (s. 145–181). **B. Hryniewicz-Adamskich** (Poznaň) ukázala možnosti kvantitativních a statisticko-analytických metod při zkoumání mužských křestních jmen v severním Rusku v 17. století (s. 183–202). Ukrajinsky psaný příspěvek **O. Čornoucové** (Kyjev) se týkal klasifikace ukrajinských příjmení odvozených z osobních jmen, která popisovala vzhled osoby (s. 203–224). **J. Walkowiaková** (Poznaň) se v anglicky psané studii zaměřila na umělecká jména, která si volili herci v Polsku v meziválečném období (s. 225–241).

E. Rogowska-Cybulska (Gdaňsk) psala o tvoření vlastních jmen v reklamních textech (s. 243–258). **E. Belej** a **H. Sojka-Maszalerzová** (Vratislav) se zabývali ukrajinskou toponymií v souvislosti se sociálními a politickými změnami a dekomunizací na konci 20. a na začátku 21. století (s. 259–272). **I. Kalužynska** (Varšava) se v anglickém článku věnovala nahrazování homonym v čínských vlastních jménech a změnám starých urbanonym v Pekingu po roce 1949 (s. 273–280).

V rubrice „Z onomastického bádání v Polsku a ve světě“ představily **R. Heuserová** a **A. Schellerová** (Mohuč) projekt on-line slovníku německých příjmení „Das Digitale Familiennamenwörterbuch Deutschlands“ (s. 281–298). Kolektiv autorů z Ústavu pro jazyk polský PAN pak referoval o tom, jak pokračuje projekt on-line slovníku nejčastějších polských příjmení v minulosti a v přítomnosti (s. 299–314). – Ž. Dvořáková

7. Ukrajinská onomastika

Zapiski z onomastiki (Opera in onomastica), roč. 16, 2016, sv. 19, 196 s., ISSN 2410–3373

V první studii **N. M. Berberová** (Oděsa) píše o poetonymech jakožto komponentech frazémů v uměleckém projevu ukrajinské autorky Marije Matiosové (s. 5–13). **E. V. Bojevová** (Oděsa) se zabývá postavením onymie ve struktuře individuálního stylu režiséra Alexandra Dovženka (na základě eseje „Ukrajina v plamenech“) (s. 14–23). **T. V. Varbanecová** (Oděsa) rozebírá názvy elektronických her a jejich funkce (s. 24–31). **O. O. Vasiljevová** (Oděsa) se věnuje motivacím ideonym (s. 32–41) a **J. I. Dydurová** (Oděsa) metodám studia ergonym (s. 42–55). **O. J. Karpenková** (Oděsa) a **V. V. Serebrjakovová** (Oděsa) zkoumají toponymický sektor románové ságy „Stmívání“ americké autorky S. Meyerové (s. 56–69). **O. J. Karpenková** a **K. D. Dolbinová** (Oděsa) probírají metody výzkumu fungování zoonym v mentálním lexikonu (s. 70–90). **M. J. Karpenko** (Oděsa) se věnuje teoretickým základům internetové onomastiky (s. 91–100) a **D. V. Kozlovská** (Doněck) vlastnostem poetonym v románu ukrajinské spisovatelky I. Rozdobud'kové „Vím, že víš, že vím“ (s. 101–111). **V. V. Kotovyčová** (Drohobyč) představuje oikonyma jako ukazatele antroponymického kódu (s. 112–122). **T. I. Krupenová** (Oděsa) referuje o toponymech v románu ukrajinského autora O. V. Irvance „Rivne/Rovno (Stěna)“ (s. 123–132) a **O. A. Lichačová** (Oděsa) o symbolice běžných jmenných nominací v románu „Gaydamaky“ ukrajinského spisovatele Jurije Mušketyka (s. 133–142). **S. V. Nasakinová** (Oděsa) informuje o funkcích fytonym ve farmaceutických reklamních textech (s. 143–150) a **V. J. Neklesová** (Oděsa) o memech z ukrajinského internetového segmentu (s. 151–162). **O. F. Němirovská** (Oděsa) sleduje onyma a apelativní nominace jako prostředky vytvoření uměleckého času a uměleckého prostoru na základě eposu „Slovo o pluku Igorově“ (s. 163–172). Na závěr **G. V. Tkačenková** (Oděsa) představuje zřídka užívané podskupiny chrématonym (s. 173–179). – R. Volejník

III. JEDNOTLIVÁ JMÉNA

8. *Z Astany je Nur-Sultan*

Kazašský parlament odhlasoval přejmenování hlavního města *Astany* na počest Nursultana Nazarbajeva, prezidenta vládnoucího zemi téměř 30 let, který nečekaně odstoupil z funkce v březnu 2019. Nově město ponese jméno *Nur-Sultan*.

Astana, což znamená v kazaštině ‚hlavní město‘, se stala hlavním městem Kazachstánu v roce 1997 místo města Almaty (dříve Alma-Aty), které zůstává obchodním centrem s největší populací (zdroj: Nursultan: Kazakhstan renames capital Astana after ex-president, *BBC News*, 20. 3. 2019, [online] <<https://www.bbc.com/news/world-asia-47638619>>).

Již předtím město několikrát změnilo své jméno. Původní ruský název města *Akmolinsk* vycházel z kazašského slova *akmola*, tj. ‚bílý hrob‘. Roku 1961 bylo město přejmenováno na *Celinograd* podle *celin*, jejichž obdělávání tehdy bylo v oblasti hlavní činností. V roce 1993 bylo ruské jméno nahrazeno oficiálním kazašským jménem *Akmola* (zdroj: E. *Pospelov*, *Имена городов: вчера и сегодня (1917–1992), Топонимический словарь*, 1993, s. 24–25). – Ž. Dvořáková

9. *Svazijsko si změnilo jméno na eSwatini*

Svazijský král Mswati III. oznámil během oslav 50. výročí nezávislosti své země její přejmenování na *království eSwatini*, což znamená ‚země Svazijců‘. Vrací se tak ke svému původnímu jménu z dob před britskou kolonizací. Jméno Svazijsko podle krále navíc vyvolávalo zmatky. „Kdykoli jsem jel do zahraničí, tak nás lidé měli za Švýcarsko.“ Svazijsko se totiž anglicky řekne Swaziland, což zní podobně jako Switzerland (zdroj: šifra aha, Svazijsko se přejmenovalo. Pletli si nás se Švýcarskem, tvrdí král, *iDnes.cz*, 20. 4. 2018, [online] <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/svazijsko-eswatini-afrika-mswati-iii.A180420_102158_zahranicni_aha>). – Ž. Dvořáková

IV. RŮZNÉ

10. *Anketa „Tramvaj pro Brno“*

Dopravní podnik města Brna vyhlásil soutěž na design i pojmenování jednačtyřiceti nových tramvajů typu EVO2 od výrobce Pragoimex, i když vozy z rodiny EVO jsou všeobecně přezdívány už několik let *Evička*. Sešlo se 55 návrhů, které vycházely z historie Brna a jeho symbolů nebo brněnského hantecu. Čtyři finálové návrhy vzešly z interního hlasování pracovníků a širšího vedení dopravního podniku, veřejnost pak ve finále vybírala mezi jmény *Evička*, *Ester*, *Sisi* a *Drak*. Návrh *Drak* soutěž přesvědčivě vyhrál, z necelých dvou a půl tisíců hlasů získal

téměř polovinu. Mezi návrhy, které do užšího výběru nepostoupily, byly například *Dr. Šalinberg, Štatlářka, Grandšalina, Housenka* a další.¹

Pojmenovávání tramvají má v Brně již tradici. Ve výše zmíněné anketě šlo o pojmenování celého souboru tramvají jedné série, svá jména však dostávají i jednotlivé vozy. V roce 2009 byly první nové tramvaje typu 13T pojmenovávány dívčími jmény v abecedním pořadí podle evidenčního čísla: první tramvaj, označená číslem 1901, dostala jméno *Adélka*, na ni pak navázaly *Barborka, Cecilka, Dášenka, Evelínka* a *Fanyňka*, později přibýly *Gábinka, Helenka, Irenka, Julinka, Klárka, Lucinka, Maruška, Natálka, Olinka, Pavlínka, Renatka* a *Simonka*.²

Dalších devatenáct tramvají pokřtěných v roce 2016 dostalo jména po osobnostech města. Nad každou z těchto tramvají přebrala patronát jedna z městských částí s tramvajovou dopravou a pojmenovala ji po svém významném rodáku či obyvateli.³

Bohunice: *Bohumil Konicer*. Legionář v první světové válce.

Bystrc: *generál Emil Boček*. Válečný veterán z druhé světové války, pilot britského královského letectva.

Černovice: *Vladimír Menšík*. Významný český herec a bavič.

Brno-jih: *Ludvík Štěpán*. Básník, prozaik a profesor slavistiky na Masarykově univerzitě.

¹ L. Hinčica, V Brně mohou pojmenovat už jednu pojmenovanou tramvaj, *Československý dopravák*, 7. 2. 2019, [online] <<http://www.cs-dopravak.cz/zpravy/2019/2/7/v-brn-mohou-pojmenovat-ji-pojmenovanou-tramvaj>>; M. Šeda, Ester, Evička, Drak nebo Sisi? Brňané můžou rozhodnout o názvu nové šaliny, *Brněnská drbna*, 20. 4. 2019, [online] <<https://www.brnenskadrbna.cz/zpravy/spolecnost/13898-ester-evicka-drak-nebo-sisi-brnane-muzou-rozhodnout-o-nazvu-nove-saliny.html>>; redakce, Ulicemi se budou prohánět Draci. Lidé vybrali jméno a podobu nových tramvají, *Brněnský deník.cz*, 6. 5. 2019 [online] <https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/ulicemi-se-budou-prohanet-draci-lide-vybrali-jmeno-a-podobu-novych-tramvaji-20190506.html>

² J. Havíř, V Brně byly pokřtěny nové tramvaje, *Bus portál*, 18. 8. 2009, [online] <<http://www.busportal.cz/modules.php?name=article&sid=6552>>

³ šifra ik, 19 nových tramvají dostalo jména po brněnských osobnostech. Soupravy vytvořily český rekord, *brno.cz*, 22. 12. 2016, [online] <<https://www.brno.cz/brno-aktualne/co-se-deje-v-brne/a/19-novych-tramvaji-dostalo-jmena-po-brnenskych-osobnostech-soupravy-vytvorily-cesky-rekord/>>

Jundrov: *Alfréd Regner z Bleylebenu*. Profesor na Vysokém učení technickém. Kníničky: *František Šikula*. Hrázný, který za 2. světové války zabránil ustupující německé armádě vyhodit do povětří hráz přehrady.

Komín: *Jindřich Čoupek*. Odbojář a parašutista, popravený v Mauthausenu.

Královo Pole: *Karel Höger*. Významný herec, který v Králově Poli žil.

Líšeň: *Josef Trávníček*. Líšeňský folklorista, který obnovil tamní hody i ostatky.

Maloměřice a Obřany: *Viktor Kamil Jeřábek*. Spisovatel a publicista.

Medlánky: *Vlastimil Bubník*. Olympionik, fotbalista a hokejista, který v městské části žil.

Řečkovice: *Jan Hruška*. Malíř.

Brno-sever: *Alfréd Löw-Ber*. Významný brněnský továrník, který v městské části žil.

Slatina: *Erich Roučka*. Vynálezce, který ve Slatině založil továrnu na výrobu regulátorů parních kotlů.

Starý Lískovec: *Eliška Rejčka*. Česká a polská královna, která na Starém Brně založila cisterciácký klášter.

Brno-střed: *Nataša Gollová*. Divadelní a filmová herečka.

Vinohrady: *Konrád Dubský*. Radiotelegrafista za druhé světové války.

Žabovřesky: *Dušan Jurkovič*. Významný architekt.

Židenice: *Jan Gajdoš*. Olympionik a mistr světa v gymnastice. – Ž. Dvořáková

11. Anketa „Pojmenujte náš nový nádraží“

Sběr návrhů do ankety na pojmenování nového nádraží, kterou vyhlásil Magistrát města Brna, začal 25. června 2018. Posílat návrhy mohli lidé z celé České republiky prostřednictvím webových stránek i papírových formulářů. Od 1. září pak mohli hlasovat a vybírat ze všech došlých návrhů ty, které považují za nejlepší. Hlasování na webu www.nasnovejnadr.cz běželo po celý měsíc a výsledkem byl výběr deseti návrhů. Od 1. října pak mohli občané zaregistrovaní v programu Brno iD hlasovat pro jedno z představených deseti jmen. Druhé kolo hlasování trvalo do 28. října. Celkem dorazilo 3 329 návrhů, z toho 1 501 unikátních, 1 257 názvů duplicitních a 571 jich město vyřadilo, protože porušovaly pravidla soutěže. Pravidla pro navrhování přitom byla jasně definovaná, návrhy nesměly obsahovat žádné vulgarismy a měly respektovat zásady pro pojmenování ulic a veřejných prostorů, především se neměla uvádět jména žijících osobností, proto neprošly třeba návrhy *nádraží Karla Gotta* či *nádraží Bolka Polívky*. Přicházely návrhy seriózní, humorné i provokativní (např. *Osvětlená zatáčka na trase Praha–Viedeň*,

Brno-centrum je jinde, Hlavas ve Štatlu, Nádraží Růžového jednorožce apod.). Jasně je to i z onoho výběru „top 10“ návrhů, do nějž se zapojilo 6 428 lidí:

1. <i>Brno – Šalingrad</i>	6. <i>Praha – venkov</i>
2. <i>Brno – Hlavní nádraží</i>	7. <i>Brno – Nádr McNádrface</i>
3. <i>Nádraží Járy Cimrmana</i>	8. <i>Nádraží A. B. Svojsíka</i>
4. <i>Vídeň – sever</i>	9. <i>Šalingrad – Brno</i>
5. <i>Brněnské Nádraží Franty Kocourka</i>	10. <i>Ždanovo nádraží</i>

Nejčastěji se objevujícím návrhem od počátku soutěže bylo *Brno – hlavní nádraží*. Ve finálovém kole nakonec vyhrálo *Brno – Šalingrad*. Do konečného výběru se však zapojilo jen 1 864 hlasujících. Vítězný název je přitom pouze návrh, který byl předán Správě železniční dopravní cesty, která rozhodne o jeho budoucím využití, konečné znění musí ještě posvětit Drážní úřad (zdroje: P. Štěpán, *Vyberte název pro náš nový nádr, Týdeník Rozhlas*, 10. 9. 2018, s. 26; Ž. Dvořáková, *Pojmenujte náš nový nádr, Linguistica Brunensia*, 67, 2019, 1, s. 39–47, [online] <<https://doi.org/10.5817/LB2019-1-1>>). – Ž. Dvořáková

12. Šalina, rola – brněnský „hantec“ a návrhy vlastních jmen

Anketa zmíněná ve výše uvedené zprávě je ukázkou neporozumění základní funkci vlastního jména tj. lokalizační, orientační a individualizující v (celo)společenské komunikaci. Pouze jméno *Brno – hlavní nádraží* plní tyto funkce jednoznačně, a to v prostředí brněnském, celostátním i mezinárodním. Představme si jen, že např. v Praze na nádraží uslyšíme, že rychlík *Praha – Brno-Vídeň-sever* a v mezinárodním styku bude *Praha – Brno-Wien Nord*, je připraven k odjezdu. Ale bude končit v Brně, popř. pojedje dále, ale nikoli do Vídně. Většina návrhů tohoto druhu má povahu recesistické hry s jazykem, která je typická pro tzv. brněnský hantec, což je jazykově, sociálně i komunikačně specifická složka brněnské městské mluvy, která žila jen v okrajových vrstvách společnosti. Jako plně strukturovaný a živý

komunikační útvar však zhruba od 70. let minulého století již neexistuje. Zachovala se však velká část jeho lexikálního fondu včetně jmen ulic, čtvrtí, budov, obchodů aj., např. *Kénig* (< něm. *Königsfeld*) = Královo Pole (známo je *Krpole*), *Šrajbec* (< něm. *Schreiwald*) = Pisárky, *Augec* = park Lužánky (< něm. *Augarten* „lužní zahrada“), *Prigl* = Brněnská přehrada (< něm. *Brückel* „můstek“, stával na Svatce poblíž dnešní přehradní zdi, prý oblíbené místo trampů) atd. Dokonce známá „paneláková“ nová čtvrť Lesná má hantovské jméno *Valdec*. Hantec je případ zvláštního míšení češtiny a němčiny. Vznikl totiž nepochybně pod přímým vlivem podobně sociálně omezené složky městské mluvy Vídně (o ní M. Hornung unter Mitarbeit von L. Swossil: *Wörterbuch der Wiener Mundarten*. Wien: ÖBV Pädagogischer Verlag 1998, 743 s.). Prvky hantecu, především sociální a komunikační omezenost, se proto hojně ukazují i v návrzích na pojmenování nádraží, např. *Hlavas ve Štatlu, Šalingrad – Brno, Brno – Nádr McNádrface* aj.

Hlavnímu nádraží se v hantecu i v jazyce mladších generací, která hantecové prvky nemá, říká *hlavák*, *hlavas*, *nádr* nebo ve starší variantě *rola* (*valím na rolu* „běžím na nádraží“). Rola je patrně již předválečná přejímka z městského slangu vídeňského (*Rollstation, Rollhaus* „nádraží“ k *rollen* „točit, kutálet“, fráze *der Zug rollt an* „vlak přijíždí, *přilovává“, *Westrolla* „Westbahnhof“ = Západní nádraží). Ve slovníku M. Hornungové (1998, s. 591) je nejen *Rolla* „einspuriges Motorfahrzeug“, ale i slovo *Róiwagalkhapidén* = „Rollwagenkapitän“, což je žertovné pojmenování pro řidiče tramvaje.

Do tramvajového prostředí patří také brněnské slovo *šalina*. Nevzniklo z koncové slabiky adjektiva *Elektrische Bahn* „elektrická dráha“ a spojením s koncovým *-n* ve slově *Bahn*, nýbrž přejetím slova *Schallbahn*, které jsme zapsali počátkem 90. let u dvou vídeňských Čechů, kteří vzpomínali na „starý časy“. Slovník prof. Hornungové sice toto slovo nemá, ale jeho existenci autorka potvrdila v semináři o vídeňské městské mluvě konaném na jaře 1999 na Vídeňské univerzitě. *Schallbahn* je staré, avšak po roce 1945 zaniklé slovo pojmenovávající ve Vídni „starou tramvaj se zvoníkem na přední plošině“, který zvoněním upozorňoval chodce na projíždějící tramvaj, Pod heslem *Schön* (s. 664) je také *die Schelle* „glockenartiges Geräuschinstrument“, v němž *schallen* znamená „znít“. Mimo chodem: na motiv zvuku zvonce upomíná i dodnes žertovně užívané vídeňské *Bim* „tramvaj“ (*förn sä mit^m buim zweⁱ* „jedte tramvají č. 2“). A oni dva vídeňští Češi znali pro zvoníka slovo vedle *Rollwagenkapitän* i *Schallkapitän*. Není proto divu, že brněnská „zvonící“ tramvaj dostala v hantecu jméno *šalina*, které překročilo komunikační prostor hantecu, stalo se běžnou součástí brněnské mluvy. Studenti ho roznášejí do svých krajů – i na Slovensko – a média k svým čtenářům, posluchačům a divákům. Ostravská *tramvajka*, postaru *bedna*, dostává nového konkurenta *šalina*, ba dokonce *šalka*.

Jak odborná neznalost může být zrádná, ukázal pokus s návrhem *Brno – Šalingrad* uspořádaný v onomastickém semináři na Pedagogické fakultě Masarykovy

univerzity (podzim 2018). Zjistilo se, že *-grad* je vnímáno jako slovo ruské a že je velmi pravděpodobné, že by k *Šalingrad* velmi brzy vznikla hravá, ironizující, posměšná varianta *Stalingrad*. Jaké bude tedy renomé o kvalitě jména brněnského (snad někdy) nového nádraží, mělo-li by se jmenovat *Šalingrad – Brno*? Uvědomili si to autoři ankety?

V životě společnosti existují zkrátka druhy onymických objektů, jejichž pojmenování nelze k plnění celospolečenských funkcí světit běžné anketě podobné, jak se to s úspěchem děje např. při volbě jmen pro mláďata v zoologických zahradách, stanů v letním skautském táboře, letních slaměných klobouků nebo vozů tramvajového/trolejbusového parku (k tomu viz zprávu č. 10). – R. Šrámek

13. Jméno pro exoplanetu

Nevšední dárek ke svému stému výročí dává lidem na celém světě Mezinárodní astronomická unie. Každý stát dostal přidělenou jednu exoplanetu, pro kterou může vymyslet jméno. „Každá země – dokonce i státy, které nejsou členy Mezinárodní astronomické unie – pojmenuje celý systém – tedy hvězdu i její exoplanetu, přičemž pojmenování bude mít svá pravidla. Například musí umožňovat logické pojmenování další planety, v případě, že by vědci objevili u dané hvězdy další, dosud neznámou planetu,“ vysvětluje Soňa Ehlerová z Astronomického ústavu AV ČR. Návrhy může posílat i veřejnost prostřednictvím formuláře na webu: <http://www.avcr.cz/cs/pro-verejnost/pojmenuj-exoplanetu/posli-svuj-navrh>. – Ž. Dvořáková

14. Přejmenování ruských letišť

Sedmačtyřicet ruských letišť získalo nové doplňující názvy po velikánech ruských dějin, například mezinárodní moskevské letiště *Šeremetěvo* se nyní jmenuje i *Puškinovo*, *Domodědovo* pojmenovali Rusové po vědci Michailu Lomonosovovi atd. Rozhodli o tom účastníci listopadové celostátní internetové ankety, které se podle agentury Interfax zúčastnilo pět milionů Rusů. Žádné město nedostalo možnost pojmenovat své letiště po carovi Ivanu Hrozném či sovětském diktátorovi Stalinovi. Tabu bylo i jméno zakladatele Sovětského svazu Lenina a tvůrce sovětské tajné policie Dzeržinského. Anketa byla součástí projektu Velká jména Ruska (zdroj: šifra kan, *Puškinovo*. Rusové přejmenovávají letiště po národních velikánech, *iDnes.cz*, 5. 12. 2018, [online] <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/rusko-letectvi-historie-puskin-putin.A181205_175034_zahranicni_luka>). – Ž. Dvořáková

15. České dráhy a přejmenování vlaků

V jízdním řádu 2019 bude pojmenováno celkem 609 dálkových vlaků 62 různými pojmenováními. Další názvy ponесou některé regionální vlaky, hlavně spěšné. Dráhy jména vybírají většinou tak, aby měla nějakou souvislost s trasou vlaků.

Například rychlíky Pardubice – Liberec se vrací k názvu *Ještěd*. Výsledkem změn je mimo jiné i to, že zmizí názvy vlaků pojmenovaných po slavných osobnostech. Ve směru na Vídeň se to týká hudebních skladatelů, například Leoše Janáčka, Zdeňka Fibicha, Josepha Haydna nebo W. A. Mozarta. Jinde zmizí třeba Josef Skupa, Petr Vok nebo František Křižík. I nadále však zůstávají některé historické nebo komerční názvy vlaků, např. *Metropolitan Slovenská strela, Hungaria, Porta Bohemica, Budvar* nebo *Zlínský expres*.

V nových názvech vlaků se uplatňují:

- a) jména krajů či územních celků: *Valašský expres* (Praha – Vsetín / Žilina), *Slezan* (Brno – Bohumín), *Vysočina* (Praha – Havlíčkův Brod / Jihlava / – Brno), *Moravan* (Brno – Břeclav – Přerov – Olomouc), *Slovácký expres* (Praha – Olomouc – Luhačovice / Veselí nad Moravou);
- b) jména měst: *Košičan* (Praha – Košice), *Ostravan* (Praha – Bohumín / Návsi / Žilina), *Opavan* (Praha – Opava), *Varsovia* (Praha / Ostrava – Warszawa), *Vindobona* (Praha – Wien – Graz), *Berliner* (Praha – Berlin / Hamburg), *Hradečan* (Praha – Hradec Králové – Trutnov), *Rožmberk* (Brno – České Budějovice / Plzeň), *Lány* (Praha – Rakovník);
- c) jména hradů: *Bouzov* (Brno – Olomouc – Šumperk), *Bezděz* (Kolín – Rum-burk / Šluknov), *Střekov* (Ústí nad Labem – Kolín);
- d) oronyma: *Fatra* (Ostrava – Žilina – Banská Bystrica / Zvolen), *Krušnohor* (Praha – Ústí nad Labem – Karlovy Vary – Cheb), *Ještěd* (Pardubice – Li-berec), *Praděd* (Olomouc – Krnov – Ostrava), *Cvilín* (Krnov – Ostrava);
- e) hydronyma: *Bezdrev* (České Budějovice – Plzeň), *Ploučnice* (Liberec – Ústí nad Labem), *Berounka* (Praha – Plzeň – Klatovy / Železná Ruda), *Vltava* (Praha – České Budějovice), *Lužnice* (Praha – Tábor – Veselí nad Lužnicí), *Svitava* (Praha – Česká Třebová – Brno), *Labe* (Praha – Děčín), *Jizera* (Praha – Turnov / Tanvald / Harrachov), *Otava* (Praha – Písek – České Budějovice);
- f) apelativa: *Metropolitan* (Praha – Bratislava – Budapest), *Západní expres* (Praha – Plzeň – München / Cheb), *Jižní expres* (Praha – České Budějovi-ce / Linz).

(zdroj: J. Šindelář, Velké přejmenování vlaků: Končí názvy podle osobností, vrací se Vindobona, *zdopravy.cz*, 4. 10. 2018, [online] <<https://zdopravy.cz/prehledne-cd-rozsiruji-pojmenovani-linek-vsechny-vlaky-do-vidne-budou-vindobona-17070/>>) – Ž. Dvořáková

16. Dojde k přejmenování stanic MHD v Praze?

Končící pražská rada schválila v říjnu 2018 koncepci o rozvoji MHD na další roky. Ta zahrnuje návrh diskuze o možné změně názvů stanic metra, tramvají a autobusů. Přejmenovány by měly být asi dvě desítky zastávek tramvají. Změnit by se mohly i názvy stanic metra, například *Malostranská* by se stala *Klárovem*,

či *Malou Stranou*, stanice *Národní třída Perštýnem*, nebo *Pražského povstání Náměstím hrdinů*. Názvy totiž podle dokumentu neodpovídají místopisu a charakteru oblasti (zdroj: šifra pk, Z Malostranské Klárov, z Národní třídy Perštýn. Praha zvažuje přejmenování stanic metra, *Lidovky.cz*, 10. 10. 2018, [online] <https://www.lidovky.cz/byznys/doprava/malostranska-by-se-mohla-jmenovat-klarov-prazska-rada-schvalila-zamer-prejmenovat-stanice-metra.A181010_103811_In-doprava_pkk?>). – Ž. Dvořáková

17. Skupina expertů na zeměpisná jména při OSN

Ve dnech 29. 4. až 3. 5. 2019 se v New Yorku konalo první zasedání nové skupiny 150 expertů na zeměpisná jména při OSN (United Nations Group of Experts on Geographical Names /UNGEGN/). Diskutovalo se o strategiích a metodách standardizace geografických názvů. Zprávu o standardizaci zeměpisných jmen v ČR vypracovala Irena Švehlová (zdroj: 1st Session of the United Nations Group of Experts on Geographical Names, [online] <https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/1st_session_UNGEGN.html>). – Ž. Dvořáková

18. Antroponyma zakázaná ve světě v roce 2017

Ve státě Georgia chtěli rodiče pojmenovat svou dceru ZalyKha Graceful Lorraine Allah. Problém nastal u jména *Allah*, protože se mělo jednat o příjmení, ale zákony vyžadují, aby mělo dítě příjmení po alespoň jednom rodiči. Rodiče ale nakonec soudní při vyhráli. Prezident Herry S. Truman měl prý prostřední jméno pouze S. Když však chtěli rodiče ve Švýcarsku pojmenovat svou dceru *J.*, nebylo jim to dovoleno. Ve Francii nebylo rodičům povoleno dát svému dítěti třetí rodné jméno *Marseille*. Zakázáno tam bylo i rodné jméno *Jihad*. Přestože v USA dostane průměrně 10 chlapců ročně rodné jméno *Lucifer*, v německém Kasselu to soud rodičům nepovolil (zdroj: 15 baby names that are so outrageous that they've been banned, *Business Insider*, 6. 2. 2018, [online] <<https://www.businessinsider.com/baby-names-that-are-so-outrageous-that-theyve-been-banned-2018-2>>). Naproti tomu v Polsku uspěli rodiče v soudní při, aby mohli pojmenovat svého čtyřletého syna *Yoda*, po hrdinovi z filmové ságy *Hvězdné války* (zdroj: Pierwszy Polak o imieniu Yoda. Rodzice wygrali «gwieźdną bitwę» z urzędem i językoznawcami, *polsatnews.pl*, 26. 11. 2018, [online] <<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2018-11-26/pierwszy-polak-o-imieniu-yoda-rodzice-wygrali-gwiezdn-bitwe-z-urzedem-i-jezykoznawcami>>). – Ž. Dvořáková

19. Nejoblíbenější dětská rodná jména v lednu 2018

Český statistický úřad uveřejnil seznam nejoblíbenějších jmen, která dostaly děti narozené v lednu 2018. Rodiče dali v lednu svým potomkům 553 různých chlapeckých a 680 dívčích jmen. Zatímco dívky zdědily jméno po své matce jen ve 4,1 % případů, u chlapců bylo pojmenování po otci běžnější (17 %).

Dívčí: *Eliška, Anna, Sofie, Ema, Tereza, Karolína, Adéla, Viktorie, Natálie, Kristýna, Emma, Julie, Amálie, Nela, Anežka, Marie, Klára, Laura, Barbora a Kateřina.*

Chlapecká: *Jakub, Jan, Adam, Matyáš, Tomáš, Vojtěch, Matěj, Filip, Ondřej, Dominik, Daniel, Martin, David, Lukáš, Marek, Václav, Antonín, Jiří, Křištof a Tobiáš.*

(zdroj: T. Chrámecký, Nejoblíbenější dětská jména jsou Jakub a Eliška, *Český statistický úřad*, 16. 10. 2018, [online] <<https://www.czso.cz/csu/czso/nejoblibenejsi-detska-jmena-jsou-jakub-a-eliska-fu0hnyje70>>.) – Ž. Dvořáková

20. Nejoblíbenější rodná jména na Slovensku v roce 2018

Slovenské ministerstvo vnitra zveřejnilo žebříček nejpopulárnějších rodných jmen dětí na Slovensku v roce 2018:

Dívčí: *Sofia, Ema, Nina, Viktória, Natália, Eliška, Nela, Tamara, Laura, Hana*

Chlapecká: *Jakub, Adam, Michal, Samuel, Tomáš, Filip, Matej, Martin, Oliver, Lukáš*

(zdroj: P. Kováč, 2018: What were the most popular names for babies born in Slovakia?, *spectator.sme.sk*, 2. 1. 2019, [online] <<https://spectator.sme.sk/c/22019506/2018-what-were-the-most-popular-names-for-babies-born-in-slovakia.html>>) – Ž. Dvořáková

21. Rodná jména útočníků nožem v Německu

Sárská organizace opoziční Alternativy pro Německo (AfD), odbočka strany, která je známá svou kritikou islámu a migrace, chtěla podle listu Saarbrücker Zeitung ukázat, že je mezi útočníky nožem řada přistěhovalců, a zeptala se proto zdejší policie, jaká se ve statistice nejčastěji objevují rodná jména. Odpověď ale ukázala, že nejvíce takových činů páchají lidé s typicky německými jmény jako *Michael, Daniel, Andreas, Sascha a Thomas*, dále třeba *Christian, Kevin, Manuel, Patrick, David, Jens, Justin* nebo *Sven*. Policejní statistika týkající se trestných činů a přestupků spáchaných nožem mezi lednem 2016 a dubnem 2018 už dříve ukázala, že za většinou z nich stojí Němci (zdroj: ČTK, AfD chtěla dokázat, že nejčastěji útočí nožem lidé s cizími jmény. , *Vyhrál'* ale Michael a Daniel, *Lidovky.cz*, 31. 3. 2019, [online] <https://www.lidovky.cz/svet/afd-chtela-dokazat-ze-nejcastej-utoci-nozem-lide-s-arabskymi-koreny-vyhral-ale-michael-a-daniel.A190331_130924_In_zahranici_form>.) – Ž. Dvořáková

22. Výskyt rodného jména *Mohamed* v Německu

Původem arabské jméno *Mohamed* se všemi jeho pravopisnými variantami se řadilo mezi nejoblíbenější rodná jména pro chlapce narozené v roce 2018 v šesti německých spolkových zemích. V Berlíně se samostatně dokonce umístilo na první

pozici, vyplývá z průzkumu Společnosti pro německý jazyk. Napříč celou zemí vedl mezi prvními jmény chlapců *Ben*, mezi dívkami *Emma*. V celkovém pořadí v rámci celého Německa, kde organizace zohledňovala všechna jména a jejich tvary, obsadilo mezi chlapci jméno *Mohamed* 24. místo.

Výsledky z loňska i minulých let ukazují současný trend, že oblíbenost jmen se v Německu šíří zejména směrem ze severu na jih a východu na západ. Přitom tam podle jazykovědců rodiče svým dětem dávají spíš jména typická pro generaci jejich prarodičů. Jména jako *Charlotte*, *Frieda*, *Karl* nebo *Oskar*, původně často používaná na východě, se tak nyní propracovala na západ. Dále třeba jména *Finn*, *Henry* či *Ella*, která se nejčastěji objevovala na severu, bylo možné nyní najít v žebříčcích jižních spolkových zemí (zdroj: šifra pma, Mohamed dobývá berlínské porodnice. Patří k nejoblíbenějším jménům, *iDnes.cz*, 7. 5. 2019, [online] <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-berlin-jmeno-dite-mohamed-narozeni-rodice.A190506_085129_zahranicni_pmk>). – Ž. Dvořáková

23. Nejfrekventovanější příjmení ve Španělsku v roce 2017

Dle statistiky Instituto Nacional de Estadística jsou nejfrekventovanější španělská příjmení tato: 1. *García* (1 467 275), 2. *González* (924 792), 3. *Rodríguez* (924 551), 4. *Fernández* (916 042), 5. *López* (870 060), 6. *Martínez* (832 838), 7. *Sánchez* (816 904), 8. *Pérez* (777 908), 9. *Gómez* (491 103) a 10. *Martín* (489 020) (zdroj: [online] <http://www.ine.es/explica/explica_infografias.htm> cit. 2019-06-06). – Ž. Dvořáková

24. Změna zákona o jménech na Islandu

Na Islandu se místo příjmení zpravidla používá jméno po otci, ke kterému se připojuje zakončení *-dóttir* (,dcera‘) nebo *-son* (,syn‘). Například jméno islandského prezidenta Guðni *Jóhannesson*a znamená ‚Guðni syn Johannesův‘ a jméno premiérky Katrín *Jakobsdóttir* ‚Katrín dcera Jakoba‘. Islandský parlament schválil, že od června 2019 bude možné kromě antropofornantů *-dóttir* a *-son* použít ještě třetí možnost, a tou je genderově neutrální *-bur* (,dítě‘). Prezident by se tak mohl jmenovat Guðni *Jóhannesbur* a premiérka Katrín *Jakobsbur*. Těto možnosti však mohou využít pouze osoby, jejichž pohlaví není oficiálně označeno jako muž nebo žena. Podle změny zákona je totiž v zemi napříště možné vyjadřovat pohlaví i jako x, tedy ani žena, ani muž. Součástí změny zákona je také to, že v registru se rodná jména nebudou rozdělovat na ženská a mužská, ale stejné jméno lze použít bez ohledu na pohlaví. Dříve mohli mít muži pouze jména zařazená na seznamu mužských rodných jmen a ženy pouze ta ze seznamu ženských jmen. Na základě změny se teď jméno vybírá z jednoho seznamu pro všechny (zdroj: J. Nurminen, Islannissa ei ole enää pakko olla kenenkään -poika tai -tytär – lainmuutos luo sukupuolineutraalin nimivaihtoehdon, 1. 7. 2019, [online] <<https://yle.fi/uutiset/3-10857350>>). – S. Wojnarová